

INTEGRATION YONDASHUV VOSITASIDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA TAYYORLASH MEKANIZMI.

Abdiraximova Shaxnoza Qurbanovna

Osiyo xalqaro universiteti Pedagogika mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada bevosita jamiyatda o'sib kelayotgan yosh avlodni integratsion ta'lim vositasida kasb-hunarga tayyorlash mexanizmi haqida ma'lumot keltirilgan.

Kalit so'zlar: integratsiya, kasb-hunar, kompetentlik, tezkoraxbarot, ta'lim, dars, mavzu, kommunikativlik

Аннотация. В статье дается информация о механизме подготовки молодого поколения, подрастающего в обществе, к профессии посредством интегрированного образования.

Ключевые слова: интеграция, профессия, компетентность, быстрая информация, образование, урок, тема, коммуникация

Annotation. This article provides information about the mechanism of preparing the young generation growing up in society for a profession through integrated education.

Keywords: integration, profession, competence, rapid information, education, lesson, topic, communicativeness

Bugungi kunda zamonaviy fikrlaydigan, onatilining imkoniyatlaridan unumli foydalanadigan, o'zaro munosabatlarda erkin va faol, chet tillarda ravon so'zlasha oladigan avlodni tarbiyalash uzluksiz ta'lim oldida turgan dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. O'quvchilarning kommunikativ kompetentligini oshirish, fikrinitushunarli, aniq va lo'nda bayon etish ko'nikmalarini shakllantirish til o'qitish metodikasi oldiga bir qator masalalarni ko'ndalang qo'yadiki, bu bevosita onatilini o'qitish bo'yicha muayyan tadqiqotlar olib borishni talab etmoqda. Binobarin, bugungi tezkor axborot asrida global tafakkurli yoshlarni kamol toptirish masalasi bevosita til ta'limida ona tilibilan chet tiliga doir materiallarni integratsiyalab o'qitish masalasini ham ilgari suradi.

So‘nggi vaqtlarda ta‘lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan islohotlarda “ta‘lim – fan – ishlab chiqarish integratsiyasi” atamasi tez-tez tilga olinmoqda. Zamonaviy fan-texnika taraqqiyoti, bozor iqtisodiyoti va ishlab chiqarish uzviyligi zarurati “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da belgilangan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. “Integratsiya” so‘zilotincha “integratio” – tiklash, to‘ldirish, “integer” – butun¹ so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, mazkur jarayonning ildizi uzoq o‘tmishdagi klassik pedagogikaga daxldor. XVIII asrda fanga G.Spenser tomonidan kiritilgan ushbu tushuncha jamlovchi, mujassamlovchi ma’nolarini anglatadi. Ufanlararo bog‘liqlik g‘oyasi bilan ifodalanib, o‘quv material mazmunini o‘rganish, tabiatni yaxlit butunlikda talqin qilishni nazarda tutadi. Fikrimizcha, integratsiya va farqlash o‘rtasida mustahkam aloqa mavjud bo‘lib, bu o‘quv fanlarining tanlanishi, tuzilishi va o‘quvchilar bilimni umumlashtirishda o‘z aksini topadi.

Shveysariyalik pedagog, boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi asoschisi I.G.Pestalotsining qarashlari turli yo‘nalishdagi o‘quv fanlarining didaktik materiallar asosidagi uyg‘unligini yoritishga bag‘ishlangan bo‘lib, bunda o‘quvchidan “o‘z ongingda barcha o‘zaro aloqador predmetlarning bog‘liqligini ular jonli tabiatda qanday bog‘liq holda bo‘lsa, aynan shu holda tasavvur qilgin”² deb talab qilinadi. Olim tomonidan bir fanni ikkinchisidan ajratib ko‘rsatadigan noo‘rin jihatlar mavjudligi ham asoslab berilgan.

Tajribadan ma‘lumki, fanlarni integratsiyalash muammosi pedagogning o‘quvchilarga ta‘sir etishning samarali yechimini faol izlashga qaratilgan yo‘nalishlardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Bu borada A.G‘ulomov o‘rinli qayd etganidek, “boshqa fanlardan olingan ma‘lumotlar til hodisalarining amalda qo‘llanilishini ko‘rsatish uchun nihoyatda muhimdir. Boshqa fanlardan olingan ma‘lumotlardan foydalanib, o‘quvchilarni har tomonlama bilimli qilish imkoniyatiga ega bo‘lishdir. Bunda o‘quvchilar badiiy uslubni adabiyot orqali,

¹Mavlonova R., Rahmankulova N. Boshlang‘ich ta‘limni integratsiyalash. – Toshkent: 2011. – 26 -b.

²Коменский Я., Локк Д., Руссо Ж., Песталоцци И. Педагогическое наследие.- Москва, 1987.- С. 143-164.

ilmiy uslubni biologiya, kimyo, fizika, matematika orqali, ish qog'ozlari uslubini huquq asoslari fanlaridan olingan materiallar asosida o'rganadilar. Onatili mashg'ulotlarida o'quvchilar shu fanlardan olingan ilmiy matnlarni badiiy tasvirlashlari, bu matnlarni nutq uslublari nuqtai nazaridan tahlil qilishishlari nazarda tutiladi"³.

Integratsiyaning mazmun-mohiyati bir necha asrlar muqaddam tasavvuf tariqati namoyandalaridan bo'lgan Farididdin Attor tomonidan bildirilgan quyidagi fikrlarda ham mujassam: "Bu ro'yizaminda mayda narsaning o'zi yo'q, hamma narsa bir-biriga bog'liq va bir-birini to'ldiradi"⁴. Darhaqiqat, mazkur fikrlar zahirida bu olamdagi jamiki narsalar bir-birini taqozo etishi, chambarchasligi masalasi ko'zda tutilgan.

Fanlararo aloqani darslarda tashkil qilish natijasida o'quv fanlarining soni kamayib, samarasi puxta bo'ladi, tahsil oluvchilarni mustaqil ishlashga jalb etish oson kechadi.

Ta'limdagi o'zaro bog'liqlik masalasi B.Ziyomammedovning qarashlarida ham o'z ifodasini topgan. Olim o'quv jarayoni texnologiyasi alohida olingan bitta dars, bitta mavzu yoki o'quv predmetining bir qismiga, butun o'quv predmetiga tuzib chiqilishi lozimligini ta'kidlab, uning quyidagi besh tamoyili borligini ko'rsatadi: "Muayyan dars, mavzu, qism, o'quv predmetidan kutilgan asosiy maqsadni shakllantirish; dars yoki o'quv predmetini modullarga ajratib, ulardan kutilgan maqsad va hal qilinishi lozim bo'lgan masalalar tizimini belgilash; modul ichida test savollarini tuzib chiqish; maqsadga yetish usullarini aniqlash; bir butunlik tamoyiliga asoslanib, dars qismlari orasidagi zaruriy bog'liqliklar va fanlararo aloqalarga alohida e'tibor qaratish Muammo yuzasidan olib borilgan izlanishlar davomida ta'lim tizimidaintegratsiyaikkil xil ma'noda qo'llanilishianiqlandi:

1.O'quvchilarda atrofdagi olam haqida yaxlit tasavvurni shakllantirish (integratsiyaga ta'lim maqsadisifatida qaraladi). Bunda o'quvchi bilim dargohiga

³Ғуломов А.,Нематов Ҳ. Она тили таълими мазмуни. – Тошкент: Ўқитувчи, 1995. – 38- 6.

⁴Ro'zimuhammad B. Buyuk shaxslar silsilasi // Ma'rifat. – Тошкент, 2002. – № 26. – B.6.

dastlabki qadamini qo'yishidanoq dunyoni to'lagicha, uning barcha elementlarini o'zaro bog'langan tizim sifatida tasavvur qilib olishi ko'zda tutiladi.

2. O'quv predmetlaridan beriladigan bilimlarni yaqinlashtirishning umumiy platformasini topish (integratsiya ta'lim vositasi hisoblanadi). Buning zahirida o'quv fanlarigadoir bilimlarning o'zaro to'qnash (uchrash)gan yeri (nuqtasi)dayangi tasavvurlarnianglay olish masalasiyotadi. Dastlab, e'tibor fanlardagi fikr (g'oya)lar to'qnashgan nuqtada tabaqalashgan bilimlardagi kamchiliklarni to'ldirishga, ular o'rtasidagi bog'lanishlarni tarkib toptirishga qaratiladi. Shu bois, tadqiqotimizda ta'limdagiintegratsiyani rivojlantiruvchi ta'lim berish, hamda umuminsoniy va milliy tarbiya vositasi sifatida ifodalash lozim topildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Асаулюк, Е. П. (2012). Межпредметная интеграция как средство интеллектуального развития младших школьников. Режим доступа: <http://www.aspirant.vsu.ru/ref.php>.

2. Бабкина, М. В. (1998). Использование межпредметных связей в процессе развития речи на уроках русского языка..

3. BakievaX.S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil ta'lim orqali nutq va tafakkurni rivojlantirish metodikasi: Ped. fan. b-chafal. fan. dok. ... dis. avtoref – Samarqand, 2019. – 45 b.

4.Rajabova, L., & Tursunova, Z. (2025). METHODOLOGY FOR USING STEAM TECHNOLOGY IN PRIMARY EDUCATION. Modern Science and Research, 4(6), 177-181.

5.Chorievna, R. L., & Tolibovna, T. Z. (2025). METHODOLOGY FOR USING STEAM TECHNOLOGY IN PRIMARY EDUCATION. MODERN SCIENCE, 2181, 3906.

6.THE IMPORTANCE OF USING THE STEAM APPROACH IN CREATIVE THINKING. (2024). American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 28, 10-15.
<https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/1096>

7. Choriyevna, R. L. (2024). Methods of Developing Research Skills in Primary School Students Based on Steam Education. Excellencia: International Multi-Disciplinary Journal of Education (2994-9521), 2(4), 295-299. <https://doi.org/10.5281/>

8. ЮЛДАШЕВ А. Г. The role of cognitive mechanisms in the words with transferred meanings // Иностранные языки в Узбекистане. – 2019. – №. 3. – С. 49-54.

9. Юлдашев А. Г. Антропонимы в узбекской картине мира // Вестник Санкт-Петербургского университета. Востоковедение и африканистика. – 2024. – Т. 16. – №. 2. – С. 474-484.

10. Lutfullaeva D. E., Yuldashev A. G. The Peculiarities of Defining Culturally Specific Uzbek Names in Associative Dictionaries // Вестник Санкт-Петербургского университета. Востоковедение и африканистика. – 2023. – Т. 15. – №. 3. – С. 485-496.